

Barbara Murawska

"Z tajemników naszego "ja". Typologia osobowości wg R. Le Senne'a", Janusz Tarnowski, Poznań 1987 : [recenzja]

Collectanea Theologica 57/3, 199-200

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Janusz TARNOWSKI, *Z tajemników naszego „ja”. Typologia osobowości według R. Le Senne’a*, Poznań 1987, Księgarnia św. Wojciecha, s. 368.

Każdy z nas zwykle zadaje sobie pytanie: Jaki jestem? Jak zareaguję na konkretne sytuacje życiowe? Oczywiście po głębszym zastanowieniu można sformułować pewien sąd o cechach własnej osobowości, próbować je opisać.

Niewątpliwą jednak pomocą o poznawaniu własnego „ja” jest możliwość skorzystania z istniejących typologii psychologicznych i przypisania siebie do jakiegoś typu psychicznego.

Odpowiedź na ten rodzaj zapotrzebowania stanowi najnowsza publikacja ks. Janusza Tarnowskiego pt. *Z tajemników naszego „ja”*. Jest ona poszerzeniem i rozwinięciem monografii zatytułowanej *Typologia charakteru pomocą dla katechety i spowiednika*, która ukazała się w 1967 roku w Księgarni św. Wojciecha jako część pracy zbiorowej *Rozważania duszpastersko-katechetyczne*.

Książka *Z tajemników naszego „ja”* składa się z trzech części. Pierwsza nosi tytuł *Wprowadzenie w typologię osobowości wg Heymansa—Wiersmy—Le Senne’a*. Autor omawia w niej podstawowe założenia tej typologii oraz poddaje ją ocenie krytycznej.

Istnieje wiele innych teorii, bardziej aktualnych (np. H. J. Eysencka, R. B. Cattela czy J. P. Guilforda) jednak typologia, którą zajmuje się ks. Tarnowski, posiada niezaprzeczalne zalety. Jest bowiem aktualna, ponieważ „w ostatnich latach dokonano bardzo szczęśliwej rewizji podstawowych dla systemu pojęć, łącząc typologię lesennowską z pojęciem osobowości, dzięki czemu, mimo że początki jej są stosunkowo dawne, może śmiało być zestawiona z nowymi, dzisiejszymi teoriami” (s. 42).

Jest otwarta i elastyczna, bo w swoich ramach mieści bogactwo innych teorii i klasyfikacji (s. 42.)

Le Senne rozróżnia trzy warstwy psychiczne rzeczywistości ludzkiej: warstwę najniższą, czyli charakter; średnią, czyli indywidualność; wyższą, czyli osobowość (s. 14).

Trzy podstawowe właściwości psychiczne: emocjonalność, aktywność oraz funkcję prymalną lub sekundalną przyjął Le Senne od Heymansa i Wiersmy, nazywając je dyspozycjami. Dodał on jeszcze jako czwartą dyspozycję szerokość lub wąskość pola świadomości. Trzy dyspozycje podstawowe tworzą osiem typów psychicznych. Są to: nerwowiec, sentymentalny, choleryk, pasjonat, sangwinik, flegmatyk, amorfik i apatyk. Każdy z wymienionych typów może być szeroki lub wąski. Typ człowieka charakteryzują poza dyspozycjami podstawowymi właściwości uzupełniające, przy czym lista ich jest obszerna i otwarta. Pozwala to na ciągle wzbogacanie typologii.

Zastosowanie omawianej typologii, zgodnie z intencją autora, może stanowić jedynie punkt wyjścia do poznania siebie: „przez rozpatrzenie dyspozycji psychicznych — ... — dojsz do przeanalizowania typów, następnie rozpatrzy rodziny podtypów i na koniec doprowadzić do idiografii, czyli poznania i opisanie konkretnej, niepowtarzalnej osoby ludzkiej” (s. 32).

Charakterystyka poszczególnych typów osobowości znajduje się w części drugiej, zatytułowanej: *Typy oraz ich wychowanie*. Prezentacja każdego z typów zawiera opis sposobów zachowania się określony tworzącymi go poszczególnymi dyspozycjami i odpowiednie wskazania wychowawcze, co nadaje książce zarówno wartość psychologiczną, jak pedagogiczną. Celem zaś badania swego „ja” jest „posuwanie się ku ideałowi ewangelicznemu, którym jest według Le Senne’a wzajemne poznanie prowadzące do miłości. A te usiłowania nie byłyby warte — jego zdaniem — nawet godziny trudu, gdyby nie mogły pomóc w doskonaleniu czynów ludzkich” (s. 7).

Właśnie dzięki znajomości dodatnich i ujemnych przejawów poszczególnych dyspozycji, każdy może w sposób świadomy kierować swoim postępowaniem. Jest to również wiedza, którą mogą wykorzystać rodzice oraz wy-

chowawcy w procesie inspirowania i pielęgnowania rozwoju dziecka i młodego człowieka.

Opisy typów osobowości wzbogaca ks. Tarnowski bardzo dokładnymi bogato ilustrowanymi psychografiami. Autorzy tych niezwykle szczerych dokumentów to przeważnie uczestnicy zajęć z pedagogiki na ATK. Umieszcza tu autor również własną psychografię, pokazując, jak można w życiu codziennym wykorzystać zalety własnego charakteru i skutecznie walczyć ze swoimi wadami.

Trzecią część książki stanowi dokumentacja diagnostyczna. Kwestionariusze i testy są bardzo łatwe do zastosowania także dla czytelników nie będących specjalistami. Nie należy jednak zapominać, że „najgłębsze «ja» ludzkie nie da się zamknąć w jakiegokolwiek formuły psychologiczne, jest bowiem odbłaskiem Boga, tajemnicą, której należy się najgłębszy szacunek” (s. 7).

Z *tajników naszego „ja”* odpowiada oczekiwaniom szerokiego grona odbiorców (wychowawców, nauczycieli, duszpasterzy), gdyż jest pozycją wyjątkową we współczesnym piśmiennictwie poświęconym psychologii osobowości.

Odstrasza nieco i myli szata graficzna wydawnictwa. Umieszczone na okładce zezowate oczy na pomarańczowym tle zwrócone na zamknięte drzwi sejfu, wskazywałyby raczej na problemy okulistyki bądź literaturę *science fiction*, nie zaś na klucz do poznawania mechanizmów wpływających na naszą myśl, odczuwanie i działalność.

Barbara Murawska, Warszawa